

Kitap Kapaklarının Roland Barthes'in Göstergebilimsel Çözümleme Yöntemi İle İncelenmesi "Savaş Çekiç Örneği"

Examining Book Covers With Roland Barthes' Semiotic Analysis Method "Savaş Çekiç Example"

Özlem KUM

Öğr.Gör.; Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Erbaa Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Tokat, Türkiye

ÖZET

Göstergebilim göstergelerin altında yatan anlamları inceleyen bilim dalıdır. Göstergebilimsel analiz yapılırken pek çok değişik bir arada değerlendirilir ve çözümlemede doğrudan veya dolaylı olarak sunulan mesajların açığa çıkarılma, anlamlandırılma amacı vardır. Göstergeler Roland Barthes'in kuramına göre kavrama, anlayıp anlamlandırma sürecinden geçerek "Gösterge", "Gösteren", "Gösterilen" dizgesine döner. Makalenin amacı, Roland Barthes'in göstergebilimsel yöntemi ile Savaş Çekiç'in kitap kapak tasarımlarını inceleyerek bir örnek çalışma sunmaktır. Seçilen 10 adet kitap kapağı tasarımındaki göstergeler analiz edilerek söylenenin dışında söylenmeyene de ulaşma amacıyla arka planındaki gizli göstergeler açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Makalede Savaş Çekiç'in tasarladığı kitap kapakları ile ilgili bilgilerin elde edilmesi için literatür taraması, seçilen kitaplarının analizi için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Kitap kapakları Barthes'in "Gösterge", "Gösteren", "Gösterilen" den oluşan çözümleme yöntemi ile analiz edilmiştir.

Kendi tasarım atölyesinde illüstrasyon, kitap, dergi katalog gibi üretimler yapan Savaş Çekiç, edebiyata olan ilgiyle bağlantılı olarak kendine özgü karakteristik bir yaklaşımla kapak tasarımları yapmıştır. Sadeliği ve özünde imgelerle anlatımları tercih eden Çekiç'in kitap kapak tasarımlarında içerikte anlam barındıran ve hikayeye eşlik eden bir üslup vardır. Kapak tasarımları analiz edildiğinde kitapların anlatısından yola çıkmış imgeler ve göstergeler barındırdığı ayrıca Çekiç'in disiplinler arası iletişiminin ortaya koyduğu fikirler ve hikayeye eşlik eden anlatılar içerdiği sonucuna ulaşılmıştır. Şiir kitapları için yaptığı tasarımlarda bir şiirin anlamından ziyade şiire eşlik eden bir yaklaşım bulmak mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Savaş Çekiç, Kitap Kapağı, Roland Barthes

ABSTRACT

Semiotics is the science that studies the underlying meanings of signs. While performing semiotic analysis, many variables are evaluated together and there is a purpose of revealing and making sense of the messages presented directly or indirectly in the analysis. According to the theory of Roland Barthes, signs turn into the "Sign", "Signifier", "Signed" system by going through the process of comprehension, understanding and interpretation. The aim of the article is to present a case study by examining Roland Barthes' semiotic method and Savaş Hammer's book cover designs. By analyzing the indicators in the selected 10 book cover designs, it was tried to reveal the hidden indicators in the background in order to reach the unsaid as well as the said.

In the article, literature review was used to obtain information about the book covers designed by Savaş Çekiç, and the semiotic analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used for the analysis of the selected books. Book covers were analyzed by Barthes's analysis method consisting of "Signifier", "Signifier", "Signified".

Making productions such as illustrations, books and magazine catalogs in his own design workshop, Savaş Çekiç made cover designs with a unique characteristic approach in connection with his interest in literature. Çekiç's book cover designs, which prefer simplicity and narratives with images in its essence, have a style that contains meaning in the content and accompanies the story. When the cover designs are analyzed, it has been concluded that the books contain images and indicators based on the narrative, and the ideas revealed by Çekiç's interdisciplinary communication and the narratives accompanying the story. In his designs for poetry books, it is possible to find an approach that accompanies poetry rather than the meaning of a poem.

Keywords: Semiotics, Savaş Çekiç, Book Cover, Roland Barthes

1. GİRİŞ

Göstergebilim'in odak noktası göstergedir. Temel dikkatin göstergeye yönelen, uğraşı biçimlerinin incelenmesine göstergebilim denilmektedir (Fiske, 1990/2003). Dilimize dilbilim manasına gelen Fransızca kökenli lengüistik kelimesi örnek alınarak sokulan kelimeden türetilen göstergebilim temelde göstergeleri bilimsel olarak inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Rıfat, 2009). Bu yöntem, insanların basmakalıp göstergeleri veya sanatçıların eserlerinde ortaya koyduğu göstergeleri ve sistematik iletişim düzeneklerini araştırmaktadır (Erkman, 1987). Göstergebilimsel analizin hedefi her türden strüktürel etkinliğin ve gözlemlenebilen bulgunun bir şemasını yaratmaya yönelik tasarıya uygun, dizgelerinin mekanizmasını belirleyerek ortaya çıkartmaktır (Barthes, 1993). Alanın ortaya çıkışı, anlamlandırılması ve adlandırılması çok oldukça eskilere dayanmaktadır. Göstergebilim metodunun çok eskilere dayanıyor olmasına rağmen 20. Yüzyılın ortalarından itibaren kendisini göstermeye başlamıştır. Sosyal bilimler alanında yer alan çok sayıda bilimsel alan göstergebilim teorisinden ve metonundan oluşan veriler ve analizlerden faydalanmaktadır (Güneş, 2012). Göstergebilim ilkeleri Barthes tarafından dört başlıkta incelenmektedir. Bunlar, Dil ve Söz, Gösteren ve Gösterilen, Dizge ve Dizin, Düzanlam ve Yananlamdır. Göstergebilimin en fazla önem atfedilen noktası anlamlama çerçevesinde toparlanan düzanlam ve yananlamla ilgili kısım olarak gösterilmektedir. Bunlar Roland Barthes'in göstergebilim anlamlandırma kuramına dayanmaktadır (Akbayır, Dumlu, 2017).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu makalede Savaş Çekiç'in tasarladığı 10 adet kitap kapağının anlamlandırma ve söylem analizlerinde kullanılan Roland Barthes'in göstergebilimsel yöntemi ile analiz edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çözümlemede düz anlam ve yan anlamlar ortaya çıkarılmaya çalışılarak söylenenin dışında söylenmeyene de ulaşma amacı güdülmüştür.

2. YÖNTEM

Araştırmanın örneklemini oluşturan "Savaş Çekiç'in kitap kapakları" ile ilgili veri elde etmek için literatür taraması, tasarımların göstergelerinin yananlam-düzanlam bağlamında değerlendirilebilmesi için Barthes'in göstergebilimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Barthes'in teorisiyle göstergebilim içinde yer alan anlamlandırmadaki düzanlam bireylerin belleğinde canlanan ilk manayı ifade etmektedir. Göstergebilimdeki yananlamda ise gösterge bireyin kültürel bilgisi içinde değerlendirilerek ortaya çıkarılmaktadır. Yananlam dille bireylerin bilgi, birikim ve düşünceleriyle şekillenebilmektedir (Çakı, 2018). Kısaca; düz anlam bir görsel kavramın bir göstergenin ilk anlamını ifade ederken, yan anlam bir kavramın ilk anlamıyla anlatmak istediği anlamın farklılığını vurgular. Barthesin çözümleme şeması: Gösteren (Görsel imge) + Gösterilen (Anlam) Göstergebilim (Gösteren ve gösterilen arasındaki ilişki) şeklindedir (Küçükşen, 2020). Makalede kitap kapakları çözümlenirken başlıklar "gösterge", "gösteren" ve "gösterilen" olarak başlıklandırılmıştır.

3. BULGULAR

Bu makalede Berthes'in kuramından yola çıkılarak düzanlam ve yananlam çerçevesinde çözümlenen Savaş Çekiç'in tasarladığı 10 adet kitap kapağına ilişkin analiz sonuçlarına bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Savaş Çekiç Kitap Kapağı Tasarımlarının Göstergebilim Açısından İncelenmesi

Makalede göstergebilimsel yorumlamalar gösterge, gösteren ve gösterilen olarak ele alınmıştır.

3.1.1. "Saklanmak" Kitap Kapağı Tasarımı

Resim 1: "Saklanmak" Kitap Kapağı

Tablo 1: Resim 1'de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Gözleri kapalı kadın	Yazar Juliette Bastard
Nesne	Kağıt	Kırıksık kağıt formu
Yer	Zemin	Mavi
Nesne	Su	Erime
Yazı	Juliette Bastard, İngilizceden çeviren: Turgay Kantürk	Yazar ve çevirmenin adı
Yazı	Saklanmak	Kitap adı
Nesne	Duman	Buhar dumanı

3.1.1.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzanlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde kadın figürü, kitap adı ve yazarı, arka fon, yayınevinin logosu göze çarpmaktadır. Teknik olarak suluboya efekti ile dokusal görüntüler oluşturulmuştur. Tipografi belli bir hiyerarşik düzende serbest font kullanımı olarak kurgulanmıştır. Tipografide puntolardaki farklılıklar tasarıma hareket kazandırmış ve yazar adının düz bir tipografik kurgu ile verilmesi ile zıtlıktan doğan bütünlük sağlanmıştır. Kitap kapağında genel olarak baskın renk mavi ve tonlarıdır.

Kitap kapağı tasarımındaki göstergelerden biri olan insan figürü yan anlam olarak incelendiğinde karakterin yüzü yazarın kendi fiziki özelliklerine benzerliği ile dikkat çekmektedir. Figürün yazarın yüz hatlarına oldukça benzer özellik göstermesi Juliette Bastard'a tasarımda yer verildiği hissini uyandırmaktadır. Diğer bir gösterge turkuaz renkte su katmanıdır. Turkuaz zemin üzerinde yükselen daha açık renkli dumanlar buhar izlenimi yaratmaktadır. Yazar çiziminin turkuaz renkli su buharı üzerinde vücut hatlarına yer verilmeyişi erimeye ve buharın ortaya çıkmasına işaret etmektedir. "Saklanmak" kitap adı bu buhar bulutu içinde yer almaktadır ve tipografi bu görsel

anlatıyı destekler niteliktedir. “Saklanmak” kelime anlamı su buharı içinde tipografik olarak tasarlanan yarı gizlilikle bütünlük içindedir. Kitap adı görsel hiyerarşide anlamlı bir bütünlükle dağılım sergilerken yazar ve çevirmenin adı tasarımda düz bir düzende tipografi olarak aktarılmıştır.

3.1.2. “Enver Topaloğlu, Nazire” Kitap Kapağı

Resim 2: “Nazire” Kitap Kapağı

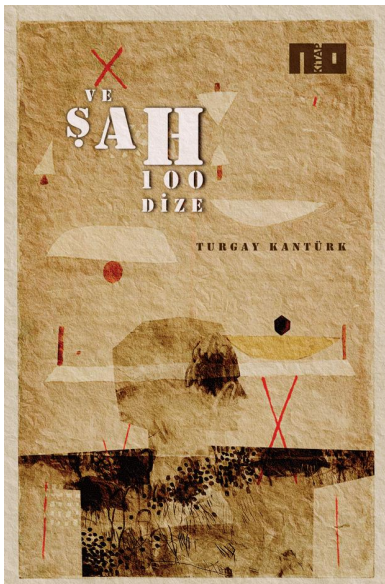
Tablo 2: Resim 2’de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Hayvan	Böcek	İnsan kolları yerine böcek gövdesi ve kanatları ile uçan insan
Nesne	Kağıt	Kırıksık kağıt formu
Yer	Zemin	Açık kahverengi
Nesne	Çizgiler	Güneş
Yazı	Nazire	Kitap adı
Yazı	Enver Topaloğlu	Yazar
İnsan	Baş ve Ayaklar	Kol yerine böcek kanadı takılan insanın karmaşası
İnsan	Yüz silueti	Uçan insan kafası böcek gövdesinin sırtında insan yüzü

3.1.2.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde yuvarlak formda çizgisel bir anlatı, kanat ve ayak gibi uzuvlar, toprak rengi fon , yayınevi logosu, yazar, kitap adı dikkat çekmektedir. Kitap kapağı tasarımında kullanılan göstergelerin yan anlamlarını incelendiğinde yaşlı bir insan yüzü, bir böceğe ait gövde ve kanatları, insan bacakları ve böcek gövdesinin sırtında insan silüetinin yer aldığı görülmektedir. Kitabın adının hemen yanında yer alan yuvarlak formdaki çizgiler güneşi temsil ederken insan böcek karışımı tasarlanan görsel yazarın şiirlerindeki zıtlık ile aynı düzlemde karmaşaya işaret etmektedir.

3.1.3. “Ve Şah 100 Dize” Kitap Kapağı

Resim 3: “Ve Şah 100 Dize” Kitap Kapağı

Tablo 3: Resim 3'de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

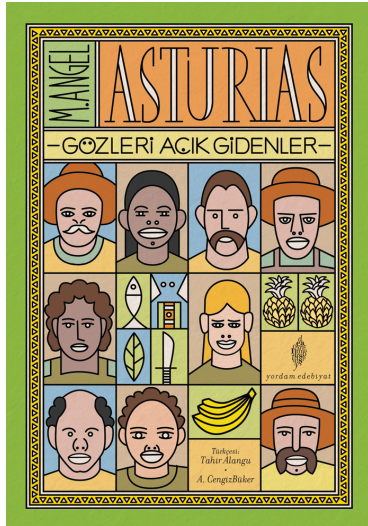
Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Erkek	İki elleri yana açılmış arkası dönük erkek
Nesne	Kağıt	Kırıksık kağıt formu
Yer	Zemin	Sarı
Nesne	Çizgiler	X işareti
Yazı	ve Şah 100 Dize	Kitap adı
Yazı	Turgay Kantürk	Yazar
Bitki	Otlar	Doğa
Şekil	Geometrik şekil	Altıgen
Bitki	Üçgen ve gövde	Çam ağaçları
Şekil	Geometrik şekil	Yarım daire
Şekil	Geometrik şekil	Kırmızı renkli daire

3.1.3.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde beyaz renk ile tipografik kurgu, çarpı işaretleri, soyut insan figürü, yazar ismi ve yayinevi logosu dikkat çekmektedir. Kitap kapağında genel olarak baskın renk kahverengi ve tonlarıdır.

Geleneksel Türk şiiri ile çağdaş dünya şiirini harmanlayan sanatçının “ve Şah 100 Dize” adlı kitabının kapağındaki erkek figürünün sırtı dönük ve yüz hatları belirgin değildir. Şiirlerinde doğaya göndermelerde bulunan betimlemelerinde sıklıkla tabiatın örnekler sunan şair insan göstergesinde doğadan simgeler kullanılarak anlamlandırılmıştır. İki yana açık kolların ortasındaki otlar doğayı simgelemektedir. Üçgen ve gövdeden oluşan şekillerde ise ağaçlar simgelemiştir.

3.1.4. “Miguel Angel Asturias, Gözleri Açık Gidenler” Kitap Kapağı

Resim 4: “Gözleri Açık Gidenler” Kitap Kapağı

Tablo 4: Resim 4'de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Bıyıklı Şapkalı erkek	Çiftçi
İnsan	Siyahi Kadın	Yerliler
İnsan	Kahve renk bıyıklı erkek	İşçi
İnsan	Kalın Dudaklı şapkalı erkek	Çiftçi
İnsan	Kıvrıkcık saçlı siyahi kadın	Çiftçi
İnsan	Sarışın kadın	Öğretmen
İnsan	Kel erkek	Devrimci önder
İnsan	Kıvrıkcık Saçlı erkek	Çocuk
İnsan	Şapkalı uzun bıyıklı erkek	Çiftçi
Bitki	Meyve	Ananas
Bitki	Meyve	Muz
Nesne	Bıçak	Amerikan Askeri
Bitki	Yaprak	Doğa
Hayvan	Balık	Nehirler
Nesne	Kasa	İnsanları köle gibi çalıştıran tekellerin insanlar üzerinden kazandığı para
Yazı	Miguel Angel Asturias	Yazar adı
Yazı	Gözleri Açık Gidenler	Eser Adı

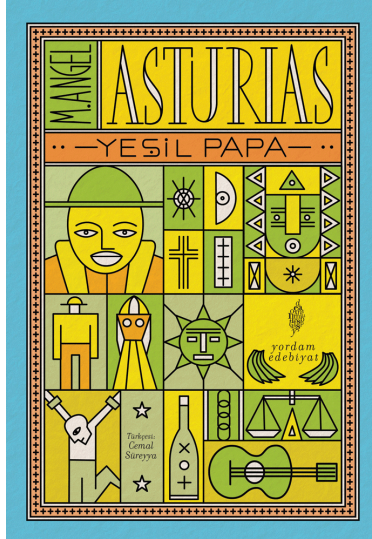
3.1.4.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde 9 adet bayan/erkek olmak üzere insan figürü, meyveler, çeşitli araç gereçler ve beyaz fontla yazılmış yazarın soyadı göze çarpmaktadır. Tipografide farklı yönlerde çeşitlenmelerin yanı sıra punto

farklıları vardır. Kitap adına oranla yazar adı ve soyadı daha büyük puntolarla hiyerarşik düzenlemeye tabii tutularak bahse konu bilgilerin aktarımı için blok aların kurgulanmıştır. Kitap kapak tasarımında yeşil, turuncu, kahverengi, beyaz ve sarı renkler kullanılmıştır.

Kitap kapağı tasarımında kullanılan göstergelerin yan anlamlarını incelendiğinde köleliğe eş değer çalışma koşullarına itiraz olarak muz şirketine karşı başlatılan grev insanlarla, muz şirketi muzla aktarılmıştır. Şirketin insanları köle gibi çalıştırması para kasasıyla betimlenmiştir. Bıçak köleleştirilen halka yönelik baskıyı ve gücü simgelemektedir.

3.1.5. “Miguel Angel Asturias, Yeşil Papa” Kitap Kapağı

Resim 5: “Yeşil Papa” Kitap Kapağı

Tablo 5: Resim 5’de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

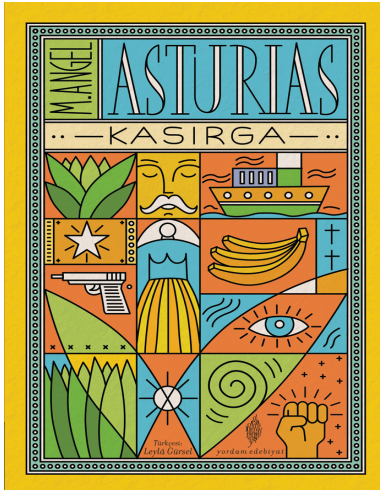
Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Şapkalı erkek	Çiftçi
Şekil	Dini Sembol	Haç
Şekil	Yarım Daire	-
Şekil	Yuvarlak artı ve çarpı işareti	Hedef tahtası
Şekil	Yeşil içinde +	-
İkon	Maya sembolü	Amerikan Doları arkasında bulunan piramit ve piramit içerisindeki her şeyi gören göz burada ABD’nin Latin Amerika ve Guatemala yönelik yaklaşımlarını simgelemektedir.
İnsan	Kadın Erkek	Evli kadın ve Erkek
Yıldız	Güneş	Maya Sembolü
Bitki	Meyve	Muz
İnsan	Diz çökmüş Erkek	Kollarındaki prangalarla köleliği anlatmaktadır
İçki	Şişe	Tekila
Nesne	Ölçüm aleti	Tartı
Nesne	Müzik aleti	Gitar
Yazı	Miguel Angel Asturias	Yazar
Yazı	Yeşil Papa	Kitap Adı

3.1.5.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde insan figürleri, gitar, muz, çeşitli aletler, terazi, şişe, yazar ad soyad ve kitap adı göze çarpmaktadır. Kitap kapak tasarımında baskın renkler sarı, yeşil ve mavi olup tasarımda kullanılan diğer bir renk ise turuncudur.

Kitap kapağı tasarımında kullanılan göstergelerin yan anlamlarını incelendiğinde kapaktaki sembol kullanımları ile Latin Amerika vurgusu dikkat çekmektedir. Muz tekeline, köleleştirmeyi, ağır çalışma koşullarını aktaran kitabın kapağı çiftçi, Maya sembollerini barındırmaktadır. ABD’nin 1 dolarının arkasında yer alan piramit içerisindeki her şeyi gören göz Guatemala halkına ve o dönemde tüm Latin Amerika’ya yönelik ABD politikalarını simgelemektedir. Muz, prangaya vurulmuş insan, tekila ve gitar gibi görseller içerikteki hikayeye işaret etmektedir.

3.1.6. “Miguel Angel Asturias, Kasırğa” Kitap Kapağı

Resim 6: “Kasırğa” Kitap Kapağı

Tablo 6: Resim 6’de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

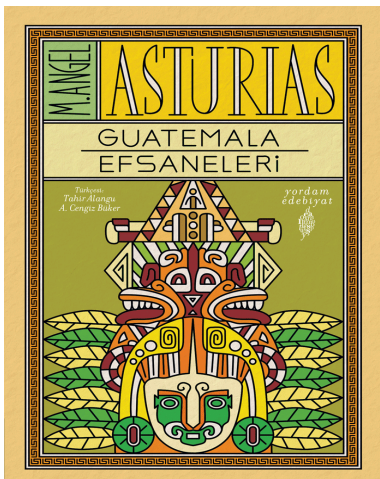
Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Bitki	Ot	Doğa
İnsan	Gözleri kapalı bıyıklı insan	-
Taşıt	Deniz taşıtı	Gemi
Şekil	Yıldız	Komünizm
İnsan	Kadın	Sömürülen yerliler
Bitki	Meyve	Muz tarlaları
Şekil	Dini Sembol	Haç
Silah	Ateşli Silah	Tabanca
İnsan Organı	Göz	-
Bitki	?	Doğa
Yıldız	Güneş	-
Şekil	Girdap	Fırtına
Organ	El	Sömürüye karşı örgütlenme
Yazı	Miguel Angel Asturias	Yazar Adı
Yazı	Kasırğa	Kitap Adı

3.1.6.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlem/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde bitki, gemi, göz, yumruk, insan figürleri, taç ve muz göze çarpmaktadır. Kitap kapak tasarımında baskın renkler sarı, turuncu, yeşil ve mavidir.

Asturias’ın Türkiye’de yayınlanan kitabı için hazırlanan kitap kapağı tasarımında kullanılan göstergelerin yan anlamları incelendiğinde Latin Amerika simgeleri dikkat çekmektedir. Muz ve gıda tekelinin yerli halk üstündeki baskısı, tabiatın yerli halktan yana oluşu, kasırğanın şiddeti önünde hiçbir kuvvetin duramayışının işaretleri tasarımda yansıtılmıştır. Yan anlamda girdap ile kasırğa, yumruk ile direniş, gemi ile Kristof Kolomb’un Amerika’yı keşfi ve Amerika kıtasının yerli halkının sömürülmesinin başlangıcı simgelenmiştir. Yıldızla ise Latin Amerika’yı Soğuk Savaş döneminde etkileyen komünizm etkisi vurgulanmaya çalışılmıştır. Yeşil yapraklı bitkilerle tabiatın gücü önünde durulamayacağı aktarılmıştır.

3.1.7. “Miguel Angel Asturias, Guatemala Efsaneleri” Kitap Kapağı

Resim 7: “Guatemala Efsaneleri” Kitap Kapağı

Tablo 7: Resim 7'de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

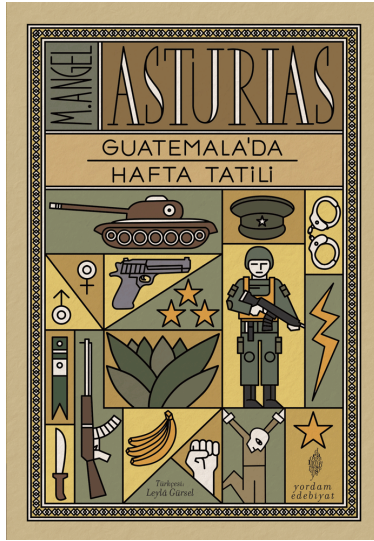
Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Heykel	Mitoloji	Maya Tanrıları
Yazı	Miguel Angel Asturias	Yazar Adı
Yazı	Guatemala Efsaneleri	Kitap Adı

3.1.7.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde yazar ad soyad ,kitap adı, yapraklar, maskı anımsatan insan figürü, küçük simgeler göze çarpmaktadır. Tasarımda yeşil ve tonları, sarı, bordo renkler kullanılmıştır.

Itzamna, Chaac, Kukulcan, Yum Kaax, Ix Chel, Cizin, Hunab Ku'yu Maya kültürünün tanrı olarak kabul ettiği bilinmektedir. Asturias kitabında çağlar ötesinden gelen efsaneleri, mitleri, büyüleri aktardığından kitap kapağı tasarımında kullanılan göstergelerin yan anlamları incelendiğinde kapakta Maya tanrılarından ve piramitlerden işaretler bulmak mümkündür. Tasarımcı, efsaneleri maya tanrılarından heykellerinden ilhamla ortaya koyduğu çizimle ifade etmiştir. Çizilen Maya tanrısı bütün bir kültürü, efsaneleri ve mitleri ifade etmektedir.

3.1.8. “Miguel Angel Asturias, Guatemala'da Hafta Tatili” Kitap Kapağı

Resim 8: “Guatemala Efsaneleri” Kitap Kapağı

Tablo 8: Resim 8'de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Asker Şapkası	ABD marifetiyle başlatılan kanlı darbe
Nesne	Kelepçe	Kitlesel Tutuklamalar
Şekil	Kadın Erkek simgesi	Guatemala halkı
Silah	Ateşli Silah	Tabanca
Şekil	Rütbe	Askeri Terminolojide Teğmen veya üst mevkideki askerlere verilen rütbe
İnsan	Asker	Askeri Darbe
Şekil	Yıldırım	Silahsız insanların silahlı insanlara karşı direnişi
Nesne	Apolet	Askeri Darbe
Silah	Ateşli Silah	Tüfek
Silah	Kesici Alet	Bıçak
Silah	Zırhlı Araç	Askeri Darbe
Bitki	Ot	Guatemala
Bitki	Meyve	Muz
İnsan Organı	El	Halkın Direnişi
İnsan	Tutuklu insan	Kitlesel Tutuklamalar ve işkence
Şekil	Yıldız	Komünizm
Yazı	Miguel Angel Asturias	Yazar Adı
Yazı	Guatemala'da Hafta Tatili	Kitap Adı

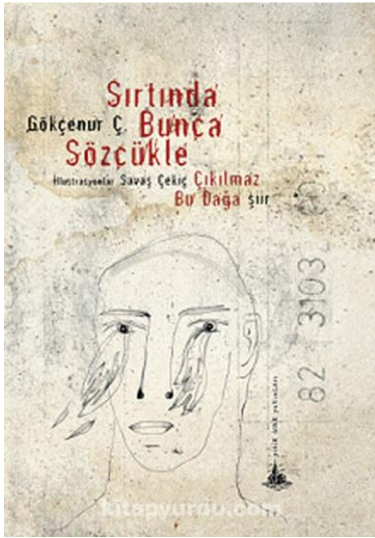
3.1.8.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde tank, şapka, asker, silah, tüfek,, bıçak, muz, kelepçe, şimşek, bitki, yumruk göze çarpmaktadır. Tasarımda kahverengi ve tonları, turuncu, yeşil renkler kullanılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri tarafından başlatılan kanlı darbenin ve halkın yaşadığı acıların aktarıldığı kitabın kapağındaki göstergelerin yan anlamları incelendiğinde asker şapkası, tank, silah, asker, rütbe, apolet, kelepçe, tutuklu insan gibi görseller askeri darbeyi ve halkın çekilen acıları simgelemektedir. El ile halkın direnişi, kadın erkek simgesi ve yıldırım ile tüm toplumun silahlı insanlara karşı silahsız olarak verdiği direniş betimlenmektedir.

Yıldız, komünizm ile mücadele derneklerine ve ABD'nin komünizme karşı desteklediği askeri darbeye vurgu yapmaktadır.

3.1.9. “Gökçenur Ç., Sirtında Bunca Sözcükle Çıkmaz Bu Dağa” Kitap Kapağı

Resim 9: “Sirtında Bunca Sözcükle Çıkmaz Bu Dağa” Kitap Kapağı

Tablo 9: Resim 9’de Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Kadın	Ağlayan Kadın
Zemin		Açık sarı
Bitki	Yaprak	Göz yaşının yaprağa dönüşmesi
Yazı	Sirtında Bunca Sözcükle Çıkmaz Bu Dağa	Kitap Adı
Yazı	Gökçenur Ç.	Yazar Adı
Yazı	İllüstrasyonlar Savaş Çekiç	Tasarımcı
Yazı	Şiir	Kitap Türü

3.1.9.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde yazar ad soyad, kitap adı ve bir kadın figürü göze çarpmaktadır. Dokusal arka plana yer verilen tasarımda baskın renk açık kahve tonlarıdır.

Kitap kapağı tasarımında ağlayan bir kadın figürü kullanılmıştır. Kapak tasarımında kullanılan göstergelerin yan anlamlarını incelendiğinde ağlayan kadının gözünden boşalan yaşlar bir noktadan sonra dökülen yapraklara dönüşmektedir. Göz yaşının yaprağa dönüşmesi sonbaharı, bir kopuşu ve yok oluşu yansıtmaktadır.

3.1.10. “Hakan İşcen., Buğu ile Çizgi” Kitap Kapağı

Resim 10: “Buğu ile Çizgi” Kitap Kapağı

Tablo 10: Resim 10’da Yer Alan Kitap Kapağı Tasarımının Gösterge Tablosu

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Erkek	Uçan İnsan
Zemin		Gri
Yazı	Buğu ile Çizgi	Kitap Adı

Yazı	Hakan İşçen	Yazar Adı
Yazı	Şiir	Kitap Türü
Buhar	Bulut	Gökyüzü

3.1.10.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzanlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde insan figürü, kanat, yazar ad soyad ve kitap adı göze çarpmaktadır.

Benzetme sanatının yoğun kullanıldığı edebiyat türlerinden biri olan şiir için yapılan kapak tasarımındaki yan anlamda kanatlı bir insanla ölüm resmedilmiştir. Aynı zamanda kanatlar yeni bir başlangıcı ve özgürlüğü de simgelemektedir. Şiirlerden birinde geçen sülfürlü yağmurlar ifadesi kasvetli bir ortamı yansıtması için zemin renginde betimlenmeye çalışılmıştır. Bulutlar kanatlanmış insan figürünün havalanmasıyla ilişkilendirilmiştir.

4. SONUÇ

Savaş Çekiç, yaptığı kitap kapağı tasarımlarında yazarın anlamlandırdığı hikaye veya şiirlerle bağ kurmaya çalışmaktadır. “Saklanmak” adlı kitabın kapağında düzanlamıyla gözleri kapalı bir kadın, kırışık kağıt formu, renk olarak turkuaz ve mavinin tonları kullanılmıştır. Yananlamda yazarın turkuaz bir birikinti içinde bulunuşu, başından aşağısında vücut bütünlüğünün çizilmemiş oluşu ve üstteki tipografinin bir buhar içerisinde gösterilmesiyle bir erimeden söz etmek mümkündür. Enver Topaloğlu’nun “Nazire” adlı şiir kitabı için tasarlanan kapakta düzanlam insan böcek karışımı bir varlığın uçuyor oluşudur. Yananlamda ise yazarın şiirlerindeki zıtlık ve bu zıtlıktan doğan karmaşa aktarılmaya çalışılmıştır. Turgay Kantürk’ün “ve Şah 100 Dize” adlı şiir kitabında düzanlam, biraraya getirilmiş birçok şekil ve uzaklara bakan arkası dönük bir insan figürü olarak ifade edilebilir. Yananlamda tasarım şairin tabiatın örnekler sunan anlatısına eşlik etmektedir. Miguel Angel Asturias’ın “Gözleri Açık Gidenler” adlı eserinde düzanlam kitapla ilişkili insan yüzleridir. Kitap kapağı tasarımında tekele dönüşmüş muz şirketine karşı başlatılan grevi temsilen insan yüzleri, muz, ananas, bıçak, kasa, balık, yaprak simgeleri yerleştirilmiştir. Yananlamda farklı ten renklerine sahip insanlarla sömürülen halk yansıtılmaya çalışılmıştır. Muz ile tekelleşen şirket, balık ve yaprakla tabiat, kasa ile sömürüyle elde edilen paraya vurgu yapılmıştır. Miguel Angel Asturias’ın “Yeşil Papa” adlı kitabının kapağında düzanlam hikayenin yaşandığı yer, insanlar ve kültürdür. Yananlamda ise Latin Amerika’ya özgü maya sembollerine yer verilmiştir. Maya sembollerinden birinde ABD 1 dolarının arkasında bulunan her şeyi gören göz işlenmiştir. Burada aktarılmak istenilen mesaj kendilerini Maya toplumunun devamı olarak gören halkın ağır çalışma koşulları ile eziliyor oluşudur. Prangaya vurulan insan görüntüsü ile kölelik simgelenirken gitar, muz tekila gibi simgelerle de Latin Amerika’ya işaret edilmektedir. Miguel Angel Asturias’ın “Kasırga” adlı eserine ait kapakta düzanlam Guatemalalı yazarın hikayesinin geçtiği yerin özellikleri ile baskı, muz tekeli, Yananlamda Amerika kıtasının keşfi, komünizm, sömürüye karşı örgütlenme ve direniş, tabiatın gücü betimlenmiştir. “Guatemala Efsaneleri” adlı kitapta temel olarak mitolojik bir heykel yer almaktadır. Tasarımcı eserin düzanlamını Maya efsaneleri ve mitolojiyle kurmuştur. Yananlamda efsaneler, büyüler ve mitler birbiriyle bağ kurmakta kitabın içinde çağlar ötesinden gelen anlatılara vurgu yapılmaktadır. Mitolojik unsurlar ve Mayaların 7 büyük tanrısı bu açıdan öne çıkarılmıştır. “Guatemala’da Hafta Tatili” adlı eserin kapağında düzanlamda askerler, kelepçeler ile bir rejim krizi ve kaostan söz etmek mümkündür. Yananlamda ise ABD’nin Guatemala’da askeri cuntayı destekleyerek yaptırdığı askeri darbe aktarılmaktadır. Askeri darbenin ülkedeki komünizm etkisini yok edişi, halka uyguladığı baskı, bu baskıya karşı halkın gösterdiği direniş aktarılmaktadır. “Sırtında Bunca Sözcükle Çıkmaz Bu Dağa” adlı kitabın kapağında düzanlam olarak ağlayan bir kadın görülmektedir. Yan anlamda gözlerden boşalan yaşların bir noktada dökülen yapraklara dönüşmesiyle yok oluş ve kopuş anlatılmıştır. “Buğu ile Çizgi” adlı kitabın kapağında düzanlam bulutlar arasında kanatlanmış halde uçan biridir. Yananlamda anlatılan ise ölümdür. Kanatlar ve uçmak aynı zamanda yeni bir başlangıcı ve özgürlüğü de simgelemektedir.

Yapılan çözümlemelerde Savaş Çekiç’in illüstrasyon tekniği ile hazırladığı 10 adet kitap kapağı göstergebilimsel yöntemle çözümlenmiştir. Şiir kitaplarında daha sade yaklaşımlar sergilediği görülen Çekiç’in Asturias’ın kitaplarında daha detaylı, simgesel ve ifadeleri güçlendirici yöntemler uyguladığı görülmüştür. Efsanelerden mitlere her türlü imgeyi tasarımında bir ifade aracı olarak kullanmayı tercih eden Çekiç, tasarımlarında politik düşüncelerden ve ideolojilerden faydalanmıştır. Tarihsel süreç, folklor gibi simgelerden de faydalanan Çekiç, Asturias’ın kitaplarında yazarın anlatısına işaret etmekle, şiir kitaplarında ise anlatıyı desteklemektedir.

KAYNAKÇA

Akbayır, M. ve Dumlu, A. (2017). “Bir Göstergebilimsel Analiz Örneği”, *The Watchtower of Turkey, International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(28), 7-8

Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven*, Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Çakı, C. (2018). “Birinci Dünya Savaşı’ndaki Alman Propaganda Kartpostallarında Kullanılan Karikatürlerde Türklerin Sunumunun Göstergebilimsel Açısından İncelenmesi”, *Akdeniz İletişim Dergisi*, 82.

Çekiç, S. (2022, 10.04). “*Design Savaş Çekiç Design Studio*”, Erişim Adresi: <http://savascekidesign.com/>

Erkman, F. (1987). *Göstergebilme Giriş*, Alan Yayıncılık, İstanbul.

Fiske, J. (1990), “İletişim Çalışmalarına Giriş”, Çev. Süleman İrvan, *Bilim ve Sanat*, 62.

Güneş, A. (2012). “Çağdaş Bir Çözümleme Yöntemi: Gösterbebilim”, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(2), 32

İşçen, H. (2022, 22.04). “D&R Store, Buğu İle Çizgi”, Erişim Adresi: <https://www.dr.com.tr/Kitap/Bugu-ile-Cizgi/Hakan-Iscen/Edebiyat/Siir/Turk-Siiri/urunno=0000000579188>.

İşçen, H. (2022, 24.04). “D&R Store, Sirtında Bunca Sözcükle Çıkmaz Bu Dağa”, Erişim Adresi: <https://www.dr.com.tr/Kitap/Sirtinda-Bunca-Sozcukle/Gokcenur-C/Edebiyat/Siir/Turk-Siiri/urunno=0000000411285>.

Küçükşen, K. (2020). “Covid-19 Günlerinde “Ev Halleri”nin Karikatürlere Yansıması Göstergebilimsel Bir Analiz”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 38-57.

Rıfat, M. (2009). *Göstergebilim'in ABC'si*, Say Yayınları, İstanbul.